

Waar is het avontuur?

Brigitte Ars

Waar is het avontuur?

Zoektocht naar een avontuurlijker leven

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV

2022

Deze uitgave kwam tot stand door bemiddeling van
Sebes & Bisseling Literary Agency te Amsterdam.

Copyright © 2022 Brigitte Ars
Voor overname kunt u zich wenden tot Em. Querido's Uitgeverij BV,
Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam.

Omslag Moker
Foto auteur Lionne Hietberg

ISBN 978 90 214 3178 9 / NUR 320
www.querido.nl

Inhoud

Inleiding 7

Deel 1

Het avontuur

- 1 Avonturisering van de maatschappij 19
- 2 Het Noorse friluftsliv 26
- 3 De romantische wieg 34
- 4 In de wereld van 'on' 38
- 5 Oerdrift 44
- 6 Op zoek naar het elixer 51

Deel 2

Het verhaal

- 7 De kracht van avonturenverhalen 61
- 8 De echte held 69
- 9 Kracht zonder kwetsbaarheid 73

Deel 3

De avonturier

- 10 De verhalenbelever 83
- 11 De avonturier door de eeuwen heen 96
- 12 In het nest van de ontdekkingsreizigers 109

- 13 Over moed en overmoed 118
- 14 Avonturier of ontdekkingsreiziger 123
- 15 Alice in de spiegel 129
- 16 Artemis 136
- 17 Avontuurlijke vrouwen 146

Deel 4

De reis

- 18 De herovering van het avontuur 163
- 19 De comfortgrot 168
- 20 De kunst van het controleverlies 174
- 21 Naar de Wildlands 181
- 22 Coddiwomple 188
- 23 Adventure quest 198
- 24 Trektocht door trage tijd 209
- 25 Slapen met demonen 219
- 26 Wise, wild and free 238
- 27 De cirkel sluit zich 251

Deel 5

Avontuurlijk leven

- 28 Stap-uitjes 265
- 29 Op het podium 276
- 30 Balkonbewoner 282

Epiloog 287

Literatuur 293

Dankwoord 301

Inleiding

Carpe diem. Maak je leven buitengewoon.
– Robin Williams in de film *Dead Poets Society*

Groots en meeslepend leven, wie wil dat niet? We verlangen ernaar om het leven ten volle geleefd te hebben. Om van betekenis te zijn. Maar tegelijkertijd krijg je een partner, kinderen, voor wie je met liefde zorgt. Je koopt een huisje, koopt een nog groter huis met een nog grotere tuin die nog fijner is voor de kinderen en iets meer als een thuis voelt. Je schaft een gezinsauto aan voor het gemak, een cappuccinoapparaat voor de smaak, misschien een hond of kat voor de gezelligheid. Je zorgt voor alles wat je hebt vergaard. En zit 's avonds lekker lui op je comfortabele bank.

Dat is de ironie van het leven: we verlangen ernaar om nieuwe dingen te ontdekken, ons te ontwikkelen, uitdagingen aan te gaan. Daarnaast verlangen we ook naar comfort: een rustig en geborgen leven met een stabiel inkomen, een fijne wijk om in te wonen, vrienden en familie om ons heen. We willen zowel het een als het ander.

We zijn gemaakt om het avontuur op te zoeken, maar ook om het weer te vergeten. Het lijkt alsof het verlangen naar het volle leven met het verstrijken van de jaren naar de achtergrond verhuist. Meestal eindigt het met gemak en routine. Maar ondertussen knaagt het wel.

Zo gaat het bij mij tenminste. Jarenlang heb ik de wereld rondgezworven, boeken geschreven, de intense kant van het leven opgezocht. Maar nu zit ik verscholen onder mijn stolp van gemak, routine en controle. Sinds ik weer in Nederland woon heb ik een hypotheek, een huis, een gezin. Voor het eerst in mijn leven heb ik een vaste baan, als docent aan een hogeschool voor toeristisch management. Het hogeschoolonderwijs is ploeteren, maar we hebben veel vrijheid, een goed salaris en de sfeer is warm. En ik dompel me onder in kennis die me inspireert en scherp houdt. Ik was altijd freelancer geweest en nu lijkt het leven goed en comfortabel, met alle verworvenheden.

Maar toch, vreemd genoeg knaagt en schuurt de huidige idylle en ik voel de innerlijke rusteloosheid, de eeuwige ongerigheid als een schim uit mijn verleden.

De rusteloosheid en de hang naar spanning en uitdaging zijn mij niet vreemd. Die hebben altijd in me gezeten, als een opdringerige kwaal of een oerdrift, net hoe je het bekijkt. Als kind fietste ik alleen door de bossen en reed ik bewust over wat ik het Spannende Paadje noemde, een pad langs de loopgraven uit de Tweede Wereldoorlog door een heuvelachtig en moerassig donker stukje bos aan de Limburgse Maas. Of anders bouwde ik wel hutten in de hoop dat ik daar vreemde avonturen zou beleven. Thuis verdiepte ik me uren in de atlas, fantaseerde bij stippen als Solitude en gehuchten in het witgekleurde Groenland, zocht de blauwe krasjes van de kleinste rivieren in Alaska, de dorpjes in gele woestijnvlekken en stelde me voor hoe het was om daar te wonen.

In de bibliotheek zocht ik naar boeken waarin de held spannende dingen meemaakte. Het enige nadeel was dat de hoofdpersonen bijna altijd mannen of jongens waren.

Pippi Langkous was mijn vrouwelijke zielsverwant. Ze ging haar eigen weg en fantaseerde er een wereld omheen. Als ze

op reis ging bond ze haar bed gewoon onder een luchtballon. Zo wilde ik ook leven, zo onafhankelijk, speels en tegendraads. En wie wilde er nu niet een vader als Efraim Langkous, koning van de Zuidzeeën, die Pippi begreep als ze niet wilde meegaan op zijn eigen reizen? Mijn vader wilde dat ik mijn rommel opruimde en het goed deed op school.

Later stuitte ik op het boek van de filosofische Alice, die me via een konijnenhol naar Wonderland liet vluchten. Meteen raakte ik gefascineerd door het land waar iedereen de wereld op zijn kop zette en alles vervormde (later zou ik eenzelfde gevoel krijgen toen ik voor het eerst door India reisde). Alice was braver dan mijn heldin Pippi, maar door haar open, filosofische instelling even interessant. Ze was nieuwsgierig en bekeek de wereld anders dan de meeste mensen. Bovendien bracht Alice me naar de Andere Wereld, de wonderwereld, weg van het alledaagse. De avonturenboeken van Alice en Pippi gaven me de kans te reizen door andere, geheime werelden, en een inkijkje te krijgen in de gedachten van anderen. Ze lieten de wereld zien zoals ik die toen nog niet kon beleven, een wereld die zoveel opwindender was dan die van mij. Dit was die verfrissende spanning waar ik naar op zoek was.

Die zoektocht is nooit helemaal gestaakt. Maar hij speelde vooral op in juni 2014, toen ik na een lang verblijf in Azië alweer tien jaar in Nederland woonde. Als ik op die tijd terugkijk, lijkt het wel alsof er een decennium is verdwenen, zomaar opgelost in een zwart gat. Er is veel gebeurd, maar ook weer niet, net hoe ik het bekijk. Dat is de bubbel waarin ik leef. Het gelukzalige, bedwelmende bestaan. Ik heb het allemaal en ben gelukkig.

En niet. De routine is erin geslopen en heeft me beneveld, ze is een vijand van de tijd. Ik vraag me af of dit nu alles is, deze idylle.

Als ik terugkijk in de tijd zie ik dat avontuur als een rode draad door mijn leven liep, maar dat de vorm veranderde. Toen ik in mijn jonge jaren in Limburg woonde, verlangde ik naar avontuur in de vorm van ultieme vrijheid. Toen mijn eerste vriend op mijn vijftiende vroeg wat de kern van mezelf was en ik zei: ‘Avontuurlijk’, was hij daar niet blij mee – hij dacht waarschijnlijk dat ik uit was op een avontuurtje. Maar dat was het niet. Het dorp waarin ik opgroeide voelde sloom en verstikkend, en ik zocht naar manieren om daaraan te ontsnappen.

Mijn zoektocht naar de ultieme vrijheid zorgde ervoor dat ik na de middelbare school afreisde naar de Verenigde Staten. Daar belandde ik in Cleveland om aan de slag te gaan als nanny. Ik stortte me in een leven van American football, Budweisers drinken in de pub met de lokale stamgasten en dansen bij popconcerten. Cleveland was de *rock city* van de States, en ik, die ooit een paar jaar in een rockband had gezongen, voelde me al gauw thuis in die muzikale, stoere, andere wereld. Bovendien maakte ik *road trips* met vrienden. *Road trip*, dat was een woord dat vrijheid ademde en voor mij niet vertaald kon worden zonder lading te verliezen. Ik had erover gelezen in het cultboek *On the Road* van Jack Kerouac, over twee jongens die in alle vrijheid door Amerika en Mexico reizen en zich daarbij afzetten tegen de maatschappij.

Terug in Nederland was ik mijn vrijheidsdrang nog niet kwijt. Ik ging studeren aan de Hogeschool voor Toerisme in Breda en vond daar mijn werkelijke zielsverwanten. Ik hoorde bij hen die in die tijd de ‘alternatievelingen’ werden genoemd, de andersdenkenden, de vrijgevochten geesten. We hielden spontane liftwedstrijden naar Parijs, vertrokken halsoverkop uit Breda en ontmoetten elkaar bij de Sacré-Cœur met als trofee een fles ‘champagne’ van de Xenos, die we opdronken met de voeten in de fontein van het Quartier Latin. We brachten de nacht

door aan de schemerende oever van de Seine en liftten in de ochtend weer terug naar Nederland. Het was *la vie en rose*. Het avontuur was een uitbarsting van plezier, spanning en intensiteit die over mijn leven vloeide als borrelende lava. Als een vlucht uit het bestaan, uit het soms kleurloze burgerlijke leven om ons heen. Groots en meeslepend leven betekende je eigen pad zoeken en je laven aan het leven.

Nu ik eraan terugdenk, realiseer ik me dat ik in een andere werkelijkheid leefde. Een wereld waar andere wetten golden. En nu ik in mijn huis in Breda zit, verlang ik naar die andere werkelijkheid en de spanning en uitdaging die erbij horen, hoezeer ik ook bij mijn gezin wil zijn en van mijn kinderen houd.

Na een jaar studeren veranderde het doel van mijn avontuur en ging ik op zoek naar de diepere, onvoorspelbare, intense kant van toerisme, de avontuurlijke reizen, die voor mij meer weg hadden van zelfontwikkeling dan vakantie. Omdat ik daar meer van wilde ontdekken trok ik tijdens het tweede jaar van mijn studie maandenlang met vrienden door India, een droom die ik lang had gekoesterd nadat ik als kind een plaatje van de Taj Mahal in een reisboek had gezien. In India werden alle vanzelfsprekendheden overboord gegooid en golden nieuwe wijsheden, die uit oude leefwerelden kwamen en authentiek aanvoelen. Er zat een boodschap van betrekkelijkheid in zo'n reis. Door op deze manier – groots en meeslepend – te leven, kon ik me verwonderen en leren mijn eigen grenzen te verleggen. Ik merkte dat ik steeds onbevanger en opener werd. Terug in Nederland vertaalde mijn verlangen naar groots en meeslepend zich niet meer zozeer in het maken van reizen, als wel in een nieuw doel: de wereld verbeteren, groot denken, grenzen verleggen. Nog tijdens mijn studie zond ik mijn eerste artikel in voor een groot tijdschrift, *Internationale Samenwerking*, over

hoe toerisme wél op een verantwoorde manier kan plaatsvinden. Het werd een coverstory.

Na mijn studie toerisme schreef ik me in voor antropologie, waardoor ik ineens allerlei nieuwe manieren van denken leerde kennen, een rijkdom van perspectieven. Ik was niet op zoek naar mezelf, maar naar wie ik wilde zijn, en de wereld met al zijn wijsheid, kennis en inzichten was daarin mijn leerschool. Ik had me van mijn kleine dorp in Limburg afgekeerd, maar van de grote gulle wereld was ik gaan houden.

Vervolgens ging ik werken als freelancejournalist, onder andere voor *de Volkskrant*, *Trouw* en de Wereldomroep, waarbij ik belangrijke boodschappen kon verkondigen over armoede, mensenrechten en de positie van vrouwen. Ik kon lezers en luisteraars de moeilijke situatie laten zien waarin mensen verkeerden, en tonen hoe het anders kon. Impact hebben. Het duurde niet lang voordat ik naar code-rood- en code-oranje-landen in Afrika en Azië reisde. Crisishaarden en de allerarmste gebieden ter wereld, want daar kon ik op zoek naar de verhalen die het urgentst waren. Ik was tevreden, want eindelijk had ik invloed op de wereld en haalde ik alles uit het leven wat ik toen wilde.

Mijn ontmoeting met een Indiase man in Nederland dompelde me onder in een cultuur die ver van de mijne stond, als journalist en partner. Nadat ik in Zuid-India was getrouwd, maakte ik deel uit van de schoonfamilie, en als ik in India op bezoek was leefde ik het Indiase leven, een enorme leerschool. De avonturen zou ik veel later optekenen in een boek, *Hoe wikkel je een sari om*. Het werden verhalen over de langzame teloorgang van een duizendjarige cultuur vol wijsheden, rituelen en gastvrijheid, maar ook over hoe lastig het kan zijn om aan je te passen aan een cultuur die zo anders is. Samen verhuisden we voor ons werk naar Maleisië, een prachtige uitvalsbasis om als correspondent in Azië te werken. Mijn werk bracht me naar we-

relden waar anderen niet makkelijk konden komen. Nu eens bezocht ik het huis van de gezinsleden van een oppositieleider die in de gevangenis was gezet, dan weer verbleef ik een week in een langhuis van de tribale bevolking op Borneo, een huis waarin het halve dorp woonde, en hoorde ik van de dorpsoudste dat ze geen behoefte hadden aan de westerse manier van ontwikkeling, dat hun oude denkwijze met respect voor de natuur hen altijd gelukkiger had gemaakt. In Zuid-Korea bezocht ik het museum voor seksslavernij en kwam er ter plekke achter dat er voormalige troostmeisjes woonden, dwangprostituees uit de Tweede Wereldoorlog. Ik zocht door oorlogsarchieven, bezocht Japan en schreef er mijn eerste boek over: *Troostmeisjes. Verkrachting in naam van de keizer*. Het kwam uit toen de Japanse keizer Nederland bezocht.

Ik zat op de toppen van mijn groots en meeslepend leven en was ervan overtuigd dat ik alles uit het leven haalde en meehielp de wereld een betere plek te maken. Op één ding na: ik wilde graag een kind. En dat kreeg ik, in Maleisië. Het grootste avontuur ooit, daar kwam geen rugzak aan te pas.

Mijn avontuurlijke leven wilde ik niet opgeven en ik probeerde zo veel mogelijk door te werken. Ik trachtte me aan mijn missie vast te houden, hooguit een week weg te blijven, en reisde met een kindermeisje naar het buitenland. Toen ik vier maanden zwanger was van mijn tweede, kwam ik tijdens een reportagereis in Bangladesh met een zware voedselvergiftiging in een groezelig ziekenhuis terecht, waar ik gedehydrateerd aan het infuus lag. Die hang naar spanning, hoe onnozel was ik! Vasthouden aan mijn oude leven bleek een onmogelijke opgave. Het moederschap hypnotiseerde me langzaam, trok aan me en ik werd prettig bedwelmd. De vlam leek langzaam uit te doven. Groots denken werd klein, risico's nemen leek ineens dom en onveilig.

We besloten terug te gaan naar Nederland om de kinderen te laten wortelen in een cultuur – in India zou mijn vrijheid als vrouw flink worden ingesnoerd. En zo streken we in 2004 neer in comfortabel Breda, waar ik eerder had gewoond. Een warm bad met een bourgondische binnenstad en een bevolking die je omarmt, maar een stad die tegelijk verstikkender lijkt dan Amsterdam, Kuala Lumpur, Cleveland, Los Angeles, Bangalore of Londen, steden waar ik veel tijd had doorgebracht. In plaats van overnachtingen in de jungle, interviews met vrijheidsstrijders en op de vlucht slaan voor de geheime dienst geniet ik nu van een kop koffie met vrienden, het uitlaten van de hond in het bos en het lezen van een boek in de tuin.

Mijn leven is voorspelbaar geworden en op dat van vele anderen gaan lijken, alsof ik in een winterslaap terecht ben gekomen. En vaak vind ik het best, dan hoeft het ook allemaal niet zo groots en meeslepend. Het leven heeft me altijd veel geleerd, verrijkt en intensiteit gegeven. Het is niet dat ik wil wegbreken uit de sleur, het soms zoutloze leven. En nee, nooit zal ik vluchten en mijn gezin in de steek laten voor zo'n hedonistische zoektocht, die me puberaal aandoet. Ik ben tevreden en ontevreden, geduldig maar ook ongedurig, bevoorrecht maar ik voel ook een tekort, en ik ben soms koortsachtig op zoek naar iets. Alles voelt bovenal onvolledig.

Ik wil weer verrast worden door het leven. Maar hoe is dat mogelijk, met duizenden verplichtingen, in mijn zelfgebouwde kooi? Alles in mijn leven is avontuur geweest, mijn eigen pad – *the long and winding road* – dat het donkere woud in sluipt of de berg op kruipt. Maar nu ben ik het spoor bijster, en lijk ik op een gladde geplaveide weg terecht te zijn gekomen met aangeharkte rozenperkjies aan beide kanten. Ik ben een dwaler die het dwalen heeft verlerd, een kleurloos wit schaap dat ooit zwart durfde te zijn. Die gelukkige maar ook ongelukkige antiheld van elk verhaal, de achterblijver, die uitzwaait en verwelkomt. Een verwaterde versie van mezelf.

Kun je groots en meeslepend leven terwijl je in je comfortabele bubbel zit? Is het verlangen geen illusie? Is avontuur de prijs die je betaalt als je gaat settelen? Heb ik er nog wel tijd of geld voor? Ben ik wel een goede moeder als ik avontuurlijk ben, of doe ik mijn kinderen dan tekort, bijvoorbeeld als ik op reis ga? Ben ik te oud en is avontuur niet gewoon het domein van jongeren en kinderen die durven te dromen, spelen en verwonderen? Zit avonturier-zijn in je bloed of kun je het worden? En waarom lijken mannen dikwijls avontuurlijker dan vrouwen en zijn het vooral de Bear Gryllsen en Freeks die je op de televisie ziet? En is dat reizen wel het avontuur dat ik zoek? Want avontuur houdt veel meer in dan reizen.

Het zijn vragen die je kunnen belemmeren, maar je ook kunnen aanzetten tot een zoektocht. Soms heb je een duw in je rug nodig, zoals bij mij het geval was toen ik op een dag samen met een vriendin uitgezakt in een fluwelen stoel zat bij een workshop over storytelling, 'Volg het Witte Konijn' (Alice, daar is ze weer), waar ik luisterde naar sprekers die open over hun levensavonturen vertelden. Ineens werd ik opgeschrikt uit mijn comfortabele stoel, mijn comfortabele zone, mijn comfortabele leven zelfs, doordat een van de sprekers zei dat we onze droom voor de toekomst moesten uitspreken. Voor ik het wist, flapte ik het eruit bij mijn vriendin, vanuit het Wonderland van mijn onderbewustzijn: 'Ik ga een zoektocht beginnen naar avontuur!'

Nee, niet om een avonturenboek te schrijven, want op hoeveel covers staat wel niet het cliché 'avontuur' en 'reis', maar om het *fenomeen* te onderzoeken, en om weer een avontuurlijk leven te krijgen. Omdat avontuurlijk-zijn mijn essentie is, mijn kernwaarde – net als die van veel mensen – en omdat ik avontuur mee wil dragen in mijn onzichtbare rugzak, thuis en op reis. Ik wilde die zoektocht aangaan om te weten wat het nu betekent, en waar het zich nu verschanst, die kwijtgeraakte bagage. Dat het spontaan bij mij opkwam, liet zien dat ik echt iets

wilde. En dat sterkte mij in de wetenschap dat ik uit mijn stolp van gemak en controle moest ontsnappen.

En ineens wist ik hoe. Want een boek hierover schrijven is met al zijn uitdagingen, ontmoetingen en belevenissen die zullen komen ook weer een nieuwe ontdekkingsstocht. En net als bij ieder avontuur is het spannend om over de drempel te stappen. Drempelvrees slaat om in drempelmoed. Het is mijn konijnenhol naar Wonderland. Iets lonkt naar me en ik spring erin, met mijn rugzak vol eigen herinneringen aan avonturen. Op zoek naar de hedendaagse betekenis van avontuur, en luisteren naar verhalen van avonturiers uit de hele wereld, om te zien wat het kan betekenen voor mezelf en anderen. Ik ga een berg beklimmen in plat Nederland. Het was een comfortabel, aangenaam leven, maar ik moet verder.